

Släktforskarförbundets yttrande över Arkivutredningens betänkande

Redan i samband med att direktiven till Arkivutredningen presenterades uttryckte Sveriges Släktforskarförbund oro för att behovet av resurser för den statliga arkivförvaltningens övergång till digitala processer skulle gå ut över Riksarkivets kapacitet att hantera och tillgängliggöra sitt historiska material. Utredningen har inte kunnat stilla denna oro, eftersom den ju skjutit de långsiktiga resursfrågorna framför sig. Men oron har samtidigt förstärkts av den senaste tidens rapporter om Riksarkivets situation; minskade personalresurser och därmed förenade omorganisationer har drastiskt försämrat myndighetens förutsättningar att fullgöra sitt uppdrag. Som Arkivutredningen konstaterat är Riksarkivet strukturellt underfinansierat och behöver en betydande ökning av sitt förvaltningsanslag till ”en nivå som motsvarar kostnaden för myndighetens breda och samhällsviktiga uppgift”. Som företrädare för en intressentgrupp, vars förväntningar Riksarkivet i dag har svårt att möta, delar Släktforskarförbundet helt utredningens bedömning. Vi vill understryka att en förstärkning av Riksarkivets resurser måste komma till stånd redan i budgeten för 2021, detta oberoende av beredningen av utredningens förslag i övrigt.

Vi hälsar med tillfredsställelse den syn på arkiven som kommer till uttryck i den föreslagna Arkivlagens 2§ och kommentarerna till den: att arkiven är en del av kulturarvet och att detta gäller alla arkiv, såväl offentliga som enskilda. Denna helhetssyn är väsentlig när det gäller frågor av intresse för släktforskningen.

Vi ser också mycket positivt på utredningens förslag när det den nationella arkivdatabasen (NAD). Denna är av väsentlig betydelse för att olika intresserade, inte minst släktforskare, ska kunna identifiera, få en överblick över och ytterst söka i olika slags arkiv. Det finns i dag brister när det gäller redovisning av och sökmöjligheter i myndigheters bidrag till NAD, och dessa måste rättas till. Men framför allt måste NAD utvecklas till att omfatta alla slags både offentliga och enskilda arkiv. Som utredningen föreslår bör Riksarkivet i sin instruktion åläggas att verka för största möjliga anslutning till NAD, och som grund för det fortsatta arbetet bör myndigheten göra en inventering av i första hand olika slag av enskilda arkiv. Det är mycket viktigt att Riksarkivet får ekonomiska och personella resurser till arbetet med NAD, eftersom detta i dagens situation inte kan prioriteras på det önskvärda sättet.

Fortsatt digitalisering av den del av kulturarvet som arkiven representerar är från släktforskningens synpunkt angelägen. Vi hade hoppats att Arkivutredningen skulle komma med konkreta förslag i detta avseende men har förståelse för att fördjupade analyser behövs för att beräkna kostnaderna för det som utredningen

kallar massdigitalisering på arkivområdet. Det är väsentligt att Riksarkivet får det föreslagna uppdraget att ta fram erforderligt ekonomiskt underlag och får resurser för detta arbete. Vi vill framhålla att inte bara Riksarkivets eget utan också andra myndigheters material liksom olika enskilda arkiv måste innefattas i beräkningarna och att dessa måste avse inte bara själva digitaliseringen utan även vad som behövs för att ordna, förteckna, utveckla söksystem för och lagra det digitaliserade materialet. I avvaktan på resultat av Riksarkivets uppdrag är det, som vi berört inledningsvis, nödvändigt att omedelbart förstärka myndighetens anslag så att digitaliseringen kan fortgå och den digitala forskarsalen förses med nytt material - med bättre kvalitet och läsbarhet än dagens bilder. Detta – liksom strategiska beslut i fråga om bevarandet av analogt material - måste planeras i kontakt med olika intressenter som släktforskar- och hembygdsrörelserna. Vi avser att hålla nära kontakt med Riksarkivet i dessa frågor.

Utredningen konstaterar att det finns brister i särskilt mindre kommuners hantering av sina arkiv – något som kan vitsordas från släktforskarhåll. Rådgivning och vägledning från Riksarkivets sida när det gäller arkivbildning och arkivförvaltning i kommuner och regioner kan självfallet bidra till att förbättra situationen, men vi tycker att utredningen alltför lätt skilt sig från frågan om statlig normering och de mängd- och kostnadsaspekter avseende intensiv- och urvalsbevarande av individrelaterade bestånd som belastar kommuner och regioner. Det finns enligt förbundets mening starka skäl för att – som experten Anna Karin Hermodsson förordar i sitt särskilda yttrande – Riksarkivet ska kunna meddela föreskrifter för hela den offentliga förvaltningen. Vi förordar därför att denna fråga prövas på nytt.

Sundbyberg i maj 2020

Sveriges Släktforskarförbund

Erland Ringborg
ordförande